

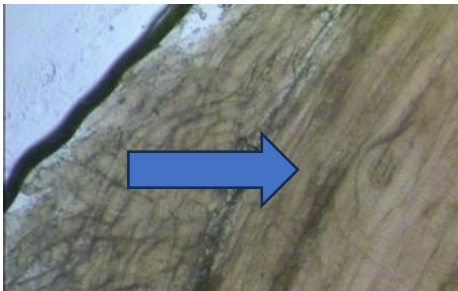
Ogólne informacje o włośniach i włośnicy

Nicienie należące do typu Nematoda, gromady Adenophorea, rodziny Trichinellidae rodzaju *Trichinella* są pasożytami odpowiedzialnymi za wywoływanie jednostki chorobowej określanej jako włośnica (trychinelloza). Określenie to jest dość nieprecyzyjne. Zasadniczo odnosi się do objawów chorobowych u ludzi, gdyż zwierzęta nie mają objawów chorobowych. Zarażenie następuje w skutek spożycia mięsa, w którym znajdują się żywe larwy włośni. Ich cykl życiowy odbywa się w jednym organizmie. Na świecie zidentyfikowano dotychczas 13 gatunków. W Polsce podobnie jak w całej Europie występują 4 gatunki *Trichinella* spp. czyli *T. spiralis*, *T. britovi*, *T. nativa*, oraz *T. pseudospiralis*. Różnią się one m.in. obecnością torebki, odpornością na zamrażanie, żywicielami, intensywnością objawów u ludzi i rozmieszczeniem geograficznym. Rezerwuarem pasożytów jest około 150 gatunków zwierząt w tym mięsożerców, wszystkożerców, padlinożerców i roślinożerców. Głównie są to ssaki jednak gady i ptaki mięsożerne też mogą się zarażać włośniami.

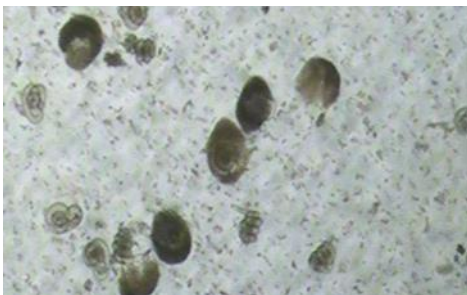
Cykl rozwojowy pasożyta przebiega w organizmie jednego żywiciela, brak jest stadium wolnożyjącego. Rozwój dzieli się on na fazę jelitową i fazę mięśniową.

Faza jelitowa:

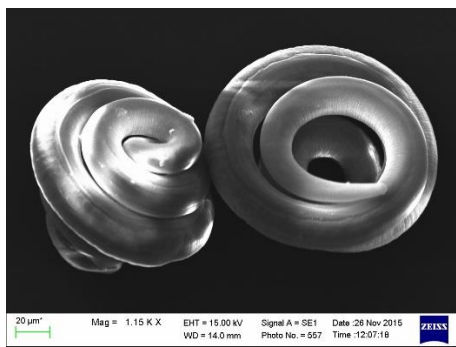
Po spożyciu mięsa zarażonego włośniami, ulega ono strawieniu w żołądku a torebka pasożyta zostaje nadtrawiona przez sok żołądkowy, całkowite rozpuszczenie torebki następuje dopiero pod wpływem kwasów żółciowych w dwunastnicy (Fot. 1 i 2). Po uwolnieniu a jeszcze przed wniknięciem w błonę śluzową jelita, larwy mięśniowe rozwijają się w jelicie cienkim. Po wniknięciu przednią częścią ciała do komórek nabłonkowych jelita samice rozwijają się do postaci dorosłej (po przejściu czterech linień). Dorosłe samice są jajożyworodne i składają nowonarodzone larwy (new borne larvae – NBL/ L1), które wnikają do błony śluzowej jelita i migrują do mięśni szkieletowych.

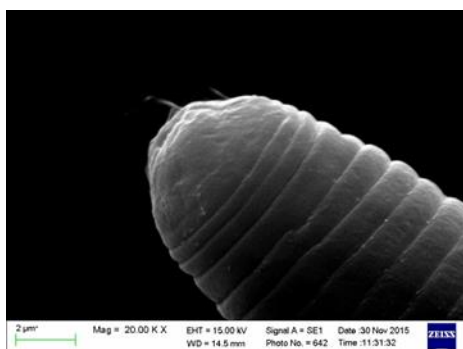
Fot.1. Larwa włośnia w tkance mięśniowej w obrazie pod kompresorem szklanym, powiększenie x 80

Fot. 2. Larwy włośni tuż po rozpuszczeniu tkanki mięśniowej w sztucznym soku żołądkowym, w trakcie uwalniania z kolagenowych kapsułek. powiększenie x 80

Fot.3. Larwy włośni w obrazie z mikroskopu skaningowego powiększenie 1150 x

Fot.4. Głowa larwy włośnia z widocznymi bruzdami powiększenie 20000 x

Larwy te wnikają do komórek kolumnowych nabłonka jelit cienkich. Dojrzałość płciową larwy uzyskują po ok. 3 dniach. Samice i samce różnią się od siebie wielkością. Każda z samic może zostać zapłodniona kilkakrotnie. W 5 dobę po zarażeniu samice zaczynają „rodzić” nowe larwy. Samica może wydać na świat od 200 do 1500 młodych. Samce umierają po zapłodnieniu samicy.

Faza mięśniowa:

Nowonarodzone larwy wnikają do światła naczyń układu krwionośnego i wędrują do mięśni poprzecznie prążkowanych szkieletowych (ich główna lokalizacja). Zdarza się, że larwy dostają się do innych miejsc w organizmie, gdzie zwykle zamierają i ulegają procesowi kalcyfikacji (zwapnienia).

Fot. 5. Larwy włośni, które uległy procesowi kalcyfikacji.

W zaatakowanej komórce mięśniowej następuje transformacja bazofilna. Pasożyt przejmuje kontrolę nad metabolizmem komórki mięśniowej produkując białka wpływające na czynniki transkrypcyjne trafiające do jądra komórki mięśniowej. Glikoproteiny pochodzące od *Trichinella* można wykryć w cytoplazmie włókna mięśniowego już kilka dni po inwazji. Przez kilka następných dni następuje dojrzewanie larwy do postaci dorosłej. Po zakończeniu tego procesu włosień zwija się spiralnie w komórce mięśnia. Synteza kolagenowej otoczki zachodzi w cytoplazmie komórki w odpowiedzi na metabolity larwy. Torebka wokół włosnia tworzy się między 16 a 37 dniem od zarażenia. Już od 16 dnia, włosnie stają się zakaźne i spożycie takiego mięsa może zakończyć się zarażeniem.

Wczesne objawy włośnicy mogą obejmować gorączkę, bóle mięśni, obrzęk twarzy (szczególnie wokół oczu), problemy trawienne oraz wysypkę czy tzw. drzazgi pod paznokciowe.

Fot. 6 Objawy włośnicy u ludzi (Available at: <https://phil.cdc.gov/Details.aspx?pid=2859>. Public domain.)

W zależności od intensywności infekcji, objawy mogą być łagodne lub prowadzić do poważnych powikłań, a nawet śmierci. Nasilenie objawów chorobowych jest związane z liczbą spożytych larw, gatunkiem włosnia jak również osobniczą odpowiedzią immunologiczną. Organizm ludzki jest szczególnie podatny na zarażenie, ekspozycja na niskie dawki (kilka larw) wiąże się z znacznym ryzykiem infekcji. Przyjmuje się, że spożycie już 80 larw może wywołać objawy chorobowe (od autora w naszych badaniach zdarzały się przypadki, że w 1g tkanki mięśniowej dzika stwierdzano nawet do 4200 larw). W miarę postępu choroby, gdy larwy przenikają do mięśni, objawy się nasilają. Niekiedy prowadząc do poważnych powikłań, takich jak zapalenie mięśnia sercowego czy obrzęku mózgu. Te powikłania mogą być śmiertelne.

Rezerwuuar

Rezerwuarem włosni jest środowisko zwierząt dzikich, zaniechanie się środowisk przydomowego i dzikiego sprzyja przeniesieniu pasożyta. Może to nastąpić w wyniku błędów ludzkich, zaniedbań hodowlanych czy wprowadzenia do gospodarstwa zwierząt z hodowli o nieznanym statusie epidemiologicznym. W Polsce główną przyczyną zachorowań na włośnicę jest spożycie niebadanego mięsa dzików.

Analiza danych z ostatnich 20 lat wskazuje, że rocznie choruje na nią około 70 osób, w ostatnich dziesięciu latach średnia liczba zachorowań spadła do 12 osób rocznie. W latach 2003-2023 włośnica występowała nierównomiernie, z największą liczbą zarażonych dzików w województwach wielkopolskim, pomorskim i zachodniopomorskim.